

Изказване на Кристофор Павлов, главен икономист на УниКредит Булбанк от конференцията за развитието на автомобилната индустрия в България проведена на 26 септември 2019 г.

Тези които говориха преди мен вече посочиха, че автомобилния сектор има много благоприятна перспектива и, че ако тази перспектива се материализира, секторът ще има много по-важна роля за производството и за българската икономика, като цяло.

През следващите 10 минути ще говоря за две пречки пред развитието на автомобилния сектор. Това са изоставащото образование и намаляващото и застаряващо население, които заплашват да повлияят негативно както на качеството, така и на количеството на работната сила в бъдеще. Искам да споделя някои мисли как тези две пречки могат да бъдат адресирани от гледна точка на провежданата стопанска политика и защо това е важно, за да се създаде среда, подкрепяща развитието на автомобилния сектор в България.

Нека започна с изоставащото образование. Изоставащото образование е пречка за развитието на сектора за производства на автомобили и части за тях, защото не позволява работната сила да придобие знанията и уменията, които са и необходими, за да бъде конкурентноспособна на глобалния пазар на труда. Без добре-образована работна сила, притежаваща необходимите умения и знания ще бъде невъзможно положителната перспектива пред автомобилостроенето да се материализира, защото ще бъде възпрепятстван трансфера на нови технологии и ноухау, който е от основополагаща важност за конкурентоспособността на сектора за производството на автомобили и части за тях.

Българското правителство е наясно с това и вече предприе редица мерки, за да адресира съществуващите проблеми. Някои от резултатите са окуражаващи. Например, броят на учениците, които отпадат от образователната система намалява. Заплатите на учителите бяха увеличени с повече от 30% кумулативно за последните две години, като ново увеличение се предвижда за следващата година, което дава увереност, че правителството ще изпълни ангажимента си да удвои учителските заплати до края на мандата си през 2021 г.

Това е важно защото съществува силна причинно-следствена връзка между заплащането на учителския труд и качеството на преподаване, от една страна, и качеството на преподаване и образователните резултати, от друга. Така ако качеството на преподаване се подобрява въпрос на време е образователните резултати също да се подобрят и така работната сила да придобие знанията и уменията, които са и необходими, за да бъде конкурентноспособна.

Според мен, образованието трябва да продължи да бъде водещ приоритет на правителството. Партиите начело на правителството може да се сменят, но ангажимента към образованието като водещ приоритет на провежданата стопанска политика, трябва да остане. Заплатите на учителите трябва да продължат да нарастват с темпове изпреварващите темповете на нарастване на средната заплата в икономиката и след 2021 г. Това обаче трябва да се обвърже с подобряването на образователните резултати. Колкото по-бързо се подобряват образователните резултати, толкова по-бързо трябва да нарастват и заплатите в сектора на образованието.

За да се измери подобряването на образователните резултати в средното образование може да се използват резултатите от програмата за международно оценяване на учениците PISA. Като важен спомагателен индикатор може да се използва и броят на учениците отпадащи от образователната система. Във висшето образование може да се използва промяната в относителния дял на завършилите висше образование за дадена възрастова група от работната сила, както и позиционирането на българските университети в международните класации за водещите висши училища в света. Реализацията на студентите също може да бъде обективен критерий, за да се оцени подобряването на образователните резултати в сферата на висшето образование.

Втората пречка пред развитието на автомобилния сектор в България, за която искам да говоря, е бързо намаляващото и застаряващо население. Това е риск за перспективата пред производството на автомобили и части за тях, защото влияе негативно на предлагането на работната сила. За да се справим с това е необходима промяна в отношението към работната сила. Какво имам предвид когато казвам, че е необходима промяна в отношението ни към работната сила?

Историята започва преди три десетилетия, когато непоследователно провежданите структурни реформи в началото на прехода от планова икономика към свободно пазарно стопанство доведоха до голям ръст на безработицата. Безработицата остана двуцифрена за период от близо петнадесет години като спадна под 10% едва през 2006 г., тоест едва три години преди старта на глобалната финансова криза, която бързо доведе до ново рязко увеличаване на нормата на безработица в страната.

В контекста на високата безработица се формира пазар на труда, в който работодателите имаха по-силна позиция. Няколко безработни се състезаваха за всяко едно вакантно работно място, което икономиката създаваше. Това логично способства (наред с действието и на други фактори) за намаляване на темповете, с които нарастват заплатите. Наложил се представата, че икономиката разполага с голямо количество свободна работна сила и, че недостатъчното предлагане на добре образована работна сила не е сред факторите, които ограничават икономическия растеж и развитието на Българската икономика.

С течение на времето представата, че работната сила е евтин и изобилен ресурс стана толкова дълбоко вкоренена, че започна да нанася значителни и дълготрайни вреди на българското стопанство. Емиграцията и изтичането на мозъци достигнаха

много високи нива. Провала на опитите да се редуцира високата безработица до по-поносими нива накара домакинствата да се чувстват несигурни за доходите и работните си места и по този начин се превърна в една от причините и за намаляването на раждаемостта.

Пълния размер на произтичащите от този късоглед подход щети за икономиката започна да става ясен едва през миналата година, когато Българското стопанство достигна пълна заетост за втори път след началото на прехода, като изключим краткият период от едва три години предхождащ започването на глобалната финансова и икономическа криза през 2009 г.

С достигането на пълна заетост изведнъж работната сила се превърна в рядка стока. Цената и започна да нараства с ускорени темпове, което доведе до натиск върху компаниите или да иновират продуктите, които произвеждат, да въведат нови технологии и нови начини на организация на производствените процеси и така да останат конкурентоспособни в условията на по-бързо нарастваща цена на работната сила или да излязат от пазара и да освободят производствените ресурси, които използват като дадат шанс на други компании да използват същите тези ресурси по по-продуктивен и по-ефективен начин.

Това трябва да се промени. Поддържането на ниска безработица или поддържането на пълна заетост (ако предпочитате фразеологията наложена се в САЩ) трябва да се превърне в първостепенна задача на провежданата стопанска политика. Такава политика ще помогне конвергенцията на доходите и икономическия растеж да се ускорят. Емиграцията и изтичането на мозъци ще намалее. Сигурността на работните места ще се увеличи и така ще се насърчи раждаемостта.

Всички тези позитиви в крайна сметка ще помогнат предлагането на работна сила да нарасне, което, от своя страна ще бъде важна предпоставка за създаването на благоприятна среда за развитието и на сектора за производство на автомобили и части за тях.

ДИСКЛЕЙМЪР

Настоящият документ е изготвен на базата на обществено достъпна информация от източници, които се считат за надеждни, но за пълнотата или точността на тази информация не носим отговорност. Всички оценки и мнения, включени в този документ представляват независима преценка на екип "Икономически проучвания" към момента на неговото публикуване. Ние си запазваме правото да променим изразеното в документа мнение по всяко време, без предварително уведомление, както и да не актуализираме тази информация или да я оттеглим, без предварително уведомление.

Този документ е изготвен само с информационна цел, не е предназначен и (i) не съставлява, както и не е част от предложение или покана за продажба, отправяне на предложение за закупуване или записване на финансови инструменти (ii) не представлява съвет за отправяне на предложение за закупуване или записване на финансови инструменти, или какъвто и да е съвет за вземане на инвестиционно решение.(iii) за реклама. Инвестиционните възможности, дискутирани в този доклад могат да се окажат неподходящи за някои инвеститори в зависимост от техните специфични инвестиционни цели и времеви хоризонт или в контекста на тяхното цялостно финансово състояние. Дискутираните инвестиции могат да се колебаят в цената или стойността. Инвеститорите могат да получат по – малко отколкото са инвестирали. Промените в обменните курсове могат да окажат неблагоприятен ефект върху стойността на инвестициите. Освен това, минало изпълнение не е непременно показател за бъдещи резултати. В частност, рисковете, свързани с инвестиции във финансови инструменти в процес на обсъждане, не са обяснени в тяхната цялост.

Съдържащата се в този документ информация се отнася за момента, към който е предоставена, и не може да замести получаването на индивидуален инвестиционен съвет. Инвеститорите трябва да вземат свое собствено решение относно това дали инвестициите, които се реферират в документа са подходящи, с оглед на съответните рискове, своята инвестиционна стратегия и своя правен, данъчен и финансов статус.

Тъй като настоящия документ не представлява пряка или косвена инвестиционна препоръка или инвестиционен съвет, нито целия документ, нито част от него може да се счита за основа или мотив или обосновка за сключване на договор или поемане на какъвто и да е ангажимент. Инвеститорите се призовават да се свържат със своя банков инвестиционен консултант за индивидуални обяснения и съвет.

УниКредит Булбанк и/или неговите директори, мениджъри и служители не носят каквато и да е отговорност към получателите на този документ и/или към трети лица за каквито и да е загуби, произхождащи от ползването на настоящия документ или неговото съдържание.

Този документ не е предназначен за конкретни частни инвеститори, и информацията, съдържаща се в него, не може да бъде разкривана, разпространявана, възпроизвеждана или публикувана по каквато и да е причина без предварителното съгласие на УниКредит Булбанк.